

Kommissionens handlingsplan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter 2020/21:FPM92

Statsrådsberedningen

2021-04-01

Dokumentbeteckning

COM (2021) 102

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL
EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH
SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN Handlingsplan för
den europeiska pelaren för sociala rättigheter

Sammanfattning

Den 4 mars presenterade kommissionen ett meddelande om en handlingsplan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Enligt kommissionen utgör handlingsplanen kommissionens viktigaste instrument för att bidra till socioekonomisk återhämtning och resiliens på medellång och lång sikt, i syfte att göra den digitala och gröna omställningen mer socialt rättvis. Handlingsplanen är också kommissionens bidrag till det kommande sociala EU-toppmötet i Porto i början av maj. I handlingsplanen presenteras bland annat förslag till nya överordnade mål som ska uppnås senast 2030 på det sociala området avseende sysselsättning, utbildning och fattigdomsbekämpning. Målen ska bidra till att vägleda nationell politik och nationella reformer. Meddelandet beskriver vidare både vad kommissionen hittills har gjort och de initiativ som kommissionen avser att ta på området i syfte att stödja genomförandet av den sociala pelaren. Kommissionen konstaterar att det är medlemsstaterna som i första hand ansvarar för sysselsättnings-, kompetens- och socialpolitiken men att åtgärder på EU-nivå kan komplettera nationella åtgärder.

En central utgångspunkt för regeringen är respekt för fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna, nationella system avseende arbetsmarknad, sociala frågor och på skatte- och utbildningsområdet samt för principerna om subsidiaritet och proportionalitet. Samarbete på området bör främst ske genom förstärkt erfarenhetsutbyte, inte genom bindande

lagstiftning på EU-nivå. Regeringen tycker därför också att det är bra att kommissionen föreslår nya långsiktiga mål till 2030 på det sociala området och kan stödja dessa. Det är viktigt att målen är ambitiösa men samtidigt realistiska.

2020/21:FPM92

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Sociala frågor i bred mening har diskuterats och varit en del av EU:s politik sedan fördraget om upprättandet av den europeiska ekonomiska gemenskapen 1957 och antagandet av den europeiska sociala stadgan 1961. Den första förordningen om fri rörlighet för arbetstagare antogs 1968 vilket sedan har följts av bl.a. lagstiftning om samordning av sociala trygghetssystem (1971), arbetsmiljöreregler, t.ex. arbetstidsdirektivet (1993), regler om utstationering av arbetstagare (1996) och regler om information och samråd av arbetstagare (2002). Genom Amsterdamfördraget 1997 infördes den öppna samordningsmetoden på sysselsättningsområdet och i och med Lissabonfördraget 2009 tydliggjordes att *”Unionen ska verka för en hållbar utveckling i Europa som bygger på välavvägd ekonomisk tillväxt och på prisstabilitet, på en social marknadsekonomi med hög konkurrenskraft där full sysselsättning och sociala framsteg eftersträvas, samt på en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö”*. I följderna av finans-, statsskulds- och eurokrisen efterfrågade inte minst Europaparlamentet ett starkare fokus på sociala rättigheter, och Junckerkommissionens fokus på ett mer socialt Europa var åtminstone delvis ett svar på detta.

Den 26 april 2017 presenterade kommissionen ett förslag till en europeisk pelare för sociala rättigheter bestående av 20 principer i syfte att främja positiv utveckling i medlemsstaterna och uppgående social konvergens inom EU (faktapromemoria 2016/17:FPM89).

Efter att alla medlemsstater gett sitt godkännande vid rådets möte för arbetsmarknads- och sociala frågor den 23 oktober 2017 undertecknades vid toppmötet för rättvisa jobb och tillväxt i Göteborg den 17 november 2017 ett gemensamt uttalande om den europeiska pelaren för sociala rättigheter av Europeiska kommissionen, Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, som bekräftade unionens och medlemsstaternas åtaganden att genomföra pelarens principer utifrån sina av fördragen givna respektive befogenheter.

Den 13 mars 2018 presenterade kommissionen ett meddelande om övervakning av genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter (faktapromemoria 2017/18:FPM70). Meddelandet utgjorde kommissionens svar på en uppmaning från Europeiska rådet i december

Den 14 januari 2020 presenterade kommissionen ett meddelande om Ett starkt socialt Europa för rättvis omställning (faktapromemoria 2019/20:FPM16). I meddelandet beskrivs vägen mot en handlingsplan för att genomföra den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I meddelandet presenteras initiativ på EU-nivå som stöder genomförandet av pelaren. I meddelandet aviserade kommissionen att den skulle presentera en handlingsplan för genomförandet av pelaren för sociala rättigheter under våren 2021. Meddelandet var på offentligt samråd t.o.m. den sista november 2020 och utgjorde starten på en bred diskussion. Handlingsplanen som publicerades den 4 mars 2021 baseras på det offentliga samrådet.

1.2 Förslagets innehåll

Ett starkt socialt Europa för en rättvis omställning och återhämtning

Kommissionen menar att ett starkt socialt Europa handlar om människor och deras välbefinnande. Kommissionen konstaterar att Europa har världens mest jämlika samhällen, de högsta standarderna när det gäller arbetsvillkor och ett brett socialt skydd. Konkurrenskraftig hållbarhet är kärnan i Europas sociala marknadsekonomi, där målet är en modell för hållbar tillväxt för alla som ger bäst resultat för människorna och planeten.

En starkt social dimension, i enlighet med fördragen, kommer enligt kommissionen att säkerställa att omställningen till klimatneutralitet, digitalisering och demografiska förändringar är socialt rättvis och rimlig och kommer att göra den europeiska gröna given och det kommande digitala decenniet 2030 till en framgång för alla européer. De 20 principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter är en ledstjärna för den sociala dimensionen och vårt ”sociala regelverk”. Åtgärder på EU-nivå kan komplettera nationella åtgärder.

Tre överordnade EU-mål för 2030

Ett starkt socialt Europa är, enligt kommissionen, inte bara grunden för människors välbefinnande utan även för en konkurrenskraftig ekonomi. En kompetent innovativ arbetskraft som kan forma och anpassa sig

till den gröna och digitala omställningen kommer att vara avgörande för detta.

2020/21:FPM92

Med tanke på att arbetslösheten och ojämlikheten förväntas öka som en följd av pandemin anser kommissionen att det är viktigt att våra politiska insatser inriktas på att skapa arbetstillfällen av hög kvalitet, på kompetensutveckling och omskolning samt på att minska fattigdom och social utestängning, så att våra resurser styrs dit där de behövs mest.

Kommissionen föreslår tre överordnande mål på EU-nivå som ska uppnås senast 2030 och som ska bidra till att vägleda nationell politik och nationella reformer. Målen föreslås på områdena sysselsättning, kompetens och fattigdomsbekämpning och är i överensstämmelse med FN:s mål för hållbar utveckling:

- Minst 78 % av befolkningen i åldern 20–64 år ska vara sysselsatta 2030.
- Minst 60 % av alla vuxna ska delta i utbildning varje år
- Minst 15 miljoner personer, varav 5 miljoner barn, ska lyftas ur riskzonen för fattigdom eller social utestängning fram till 2030.

Utöver dessa tre överordnade mål föreslår även kommissionen på sysselsättningsområdet ett konkret mål om att minst halvera sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män och om att öka tillgång till barnomsorg, i syfte att bättre kunna kombinera arbete och privatliv och verka för ökat kvinnligt arbetskraftsdeltagande. Kommissionen föreslår också ett mål om att minska andelen unga i åldern 15–29 år som varken arbetar eller studerar genom att förbättra deras sysselsättningsutsikter.

På utbildningsområdet föreslår kommissionen mål för grundläggande digitala färdigheter och för att minska andelen unga med högst grundskoleutbildning.

Dessa mål bygger på målen i den europeiska kompetensagendan, rådets rekommendation om yrkesutbildning och rådets resolution om det europeiska området för utbildning.

Dessa tre överordnade mål för 2030 bedöms vara ambitiösa och samtidigt realistiska. Kommissionen konstaterar att de flesta instrument för att uppnå målen omfattas av medlemsstaternas befogenheter, men att målen återspeglar en gemensam ambition fram till 2030. Rådet uppmanar dessutom medlemsstaterna att fastställa egna nationella mål som ett bidrag till den gemensamma strävan. De nya målen kommer att understödjas av en revidering av den sociala resultattavlan.

Genomförande av principerna för den sociala pelaren

Kommissionen beskriver vad den hittills har gjort och de initiativ som den avser att ta på området i syfte att stödja genomförandet av den sociala pelaren. Kommissionen tar fasta på ett antal områden där den tycker ytterligare uppmärksamhet behövs för att bygga ett starkare socialt Europa senast 2030 till förmån för alla européer.

- Fler och bättre arbetstillfällen

Här lyfter kommissionen bl.a. fram vikten av åtgärder för att skapa arbetstillfällen, anpassning av arbetsnormerna till framtidens arbete, arbetsmiljönormer för ett nytt arbetsliv samt arbetskraftens rörlighet.

- Kompetens och jämställdhet

Här lyfter kommissionen bl.a. fram vikten av åtgärder för att investera i kompetens och utbildning för att skapa nya möjligheter för alla samt åtgärder för jämlikhet och jämställdhet

- Socialt skydd och social inkludering

Här lyfter kommissionen bl.a. fram vikten av åtgärder för ett värdigt liv, för att främja hälsa och omsorg samt för att anpassa det sociala skyddet till den nya världen.

Gemensamma åtgärder för att nå resultat

Kommissionen understryker att genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter är ett gemensamt politiskt åtagande och ansvar för EU-institutionerna, nationella, regionala och lokala myndigheter, arbetsmarknadens parter och det civila samhället som alla har en roll att spela i enlighet med sina befogenheter. EU kommer att stödja denna insats med alla tillgängliga instrument: Ekonomiskt stöd via flera EU-fonder för att investera i rättvis återhämtning och den dubbla gröna och digitala omställningen, främja alla aktörers engagemang, tillhandahålla vägledning och samordning av den nationella ekonomiska politiken och social- och sysselsättningspolitiken via den europeiska planeringsterminen, se till att EU-lagstiftningen efterlevs och dra nytta av EU:s roll som global ledare.

Nästa steg

I handlingsplanen föreslås åtgärder på EU-nivå för det fortsatta genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Den utgör även kommissionens bidrag till det sociala toppmötet i Porto den 7–8 maj. Kommissionen kommer att se över handlingsplanen under 2025.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet innehåller i sig inga konkreta förslag till ändrade eller nya rättsakter eller politik.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionens meddelande innebär inte i sig någon inverkan på varken EU-budgeten eller Sveriges budget.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen anser att handlingsplanen lägger en bra grund för diskussionerna inför det sociala toppmötet i Porto där ett öppet utbyte mellan berörda aktörer väntas.

En central utgångspunkt för regeringen är respekt för fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna, nationella system avseende arbetsmarknad, sociala frågor och på skatte- och utbildningsområdet samt för principerna om subsidiaritet och proportionalitet.

Samarbete på området bör främst ske genom förstärkt erfarenhetsutbyte, inte genom bindande lagstiftning på EU-nivå. Den europeiska pelaren för sociala rättigheter är i sig inte ett rättsligt bindande dokument och innebär inte en utvidgning av unionens befogenheter och uppgifter enligt fördragen. Handlingsplanen bör genomföras med detta i beaktande. Regeringen instämmer därför i kommissionens konstaterande att det främst är medlemsstaterna som ansvarar för att genomföra pelaren för sociala

rättigheter och att uppföljning av pelaren främst ska ske inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

2020/21:FPM92

Regeringen tycker därför också att det är bra att kommissionen föreslår nya långsiktiga mål till 2030 på det sociala området och kan stödja dessa. Det är viktigt att målen är ambitiösa men samtidigt realistiska. Regeringen har verkat för att arbetet inom ramen för den europeiska planeringsterminen bör bygga vidare på framgångsfaktorerna i Europa 2020-strategin och anpassas för en rättvis digital och grön omställning. Regeringen anser att Europa 2020-målen har tjänat oss väl och möjliggjort en uppföljning under lång tid. De har skapat en värdefull gemensam ram för unionens och dess medlemsstaters åtgärder och har genomförts på regional och lokal nivå i medlemsstaterna och skapat en styrningsstruktur på flera nivåer. I praktiken har de guidat myndigheter på olika nivåer i deras genomförande av EU-kopplade projekt och politik samt nationell politik. Parallellt har de uppskattats mycket av arbetsmarknadens parter, icke-statliga organisationer och andra intressenter och har gjort det möjligt för dem att ge användbara bidrag baserat på samma relativt enkla riktlinjer.

Regeringen stödjer vidare att den sociala resultattavlan uppdateras för att ge förbättrade förutsättningar att följa den sociala och sysselsättningspolitiska utvecklingen i medlemsstaterna.

Regeringen stödjer att kommissionen presenterat ett konkret mål för att minska sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män och om att öka tillgång till barnomsorg, i syfte att bättre kunna kombinera arbete och privatliv och verka för ökat kvinnligt arbetskraftsdeltagande. Regeringen hade därutöver önskat se ett ännu starkare fokus på jämställdhet i handlingsplanen.

Regeringen ser positivt på att social dialog och arbetsmarknadens parter roll lyfts fram i handlingsplanen även om regeringen hade önskat ett större fokus på hur den sociala dialogen kan stärkas.

Men det finns anledning att understryka att för medlemsstater som baserar sin sociala modell på en hög grad av kollektivavtalsanslutning och ett väl fungerande samarbete mellan arbetsmarknadens parter är det viktigt att den sociala pelaren inte kan tillåtas inverka menligt på det arbete som arbetsmarknadens parter utför.

Vad gäller de olika initiativ som kommissionen aviserar i syfte att bidra till genomförandet och uppföljningen av den sociala pelaren avser regeringen att ta ställning till dessa när de presenteras och återkomma till riksdagen i sedvanlig ordning, där så inte redan skett.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

2020/21:FPM92

Medlemsstaternas ståndpunkter om handlingsplanen är ännu inte kända. När pelaren för sociala rättigheter presenterades 2017 kunde alla medlemsstater ställa sig bakom de 20 principerna som den innefattar. I rådsslutsatser från juni 2019 om den strategiska agendan för 2019–2024 efterfrågade rådet enhälligt genomförandet av den sociala pelaren, utifrån den fördragsfästa fördelningen av befogenheter mellan medlemsstaterna och EU:s institutioner.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända. Europaparlamentet har tidigare understrukit vikten av att genomföra pelarens principer.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats men EU-sakråd med arbetsmarknadens parter och det civila samhället har genomförts inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt då det inte rör sig om ett lagstiftningsförslag.

Kommissionen hänvisar till att pelaren för sociala pelaren inte förändrar eller medför en utökning av EU:s befogenheter utan ska genomföras inom ramen för den existerande kompetensfördelningen mellan EU och medlemsstaterna.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt eftersom det handlar om ett meddelande från kommissionen. De initiativ som aviseras i handlingsplanen bedöms för sig när de presenterats.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Meddelandet utgör kommissionens bidrag till det sociala toppmötet i Porto den 7–8 maj 2021 men ingen behandling av meddelandet som sådant väntas i rådsstrukturen.

4.2 Fackuttryck/termer